

B 161

Kuke-Aabits.

Keiserliku Aualiku
Rm-kogu kink. 1910.

Armas tütt, ja kena lind,
Arata ka wara mind,
Nulle meelde tuleta,
Et pean hoolast' õppima.

Ueljax trükk.

Tallinnas, 1895.

R. B u f c h 'i raamatukaupluse kuluga trükitud.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

53669

Ruke - Aabits.

Gesti keele tähestik.

A b d e g h i j k l m n
o p r s i t u w ä ö ü

A	B	D	E	G	H
I	K	L	M	N	O
P	R	S	T	U	W
	Ä	Ö	Ü		

Keiserliku Aualiku
Rm-kogu kink. 1916.

Neljas trükk.

Tallinnas.

R. Busch'i raamatukaupluse kuluga trükitud.

1895.

Доволено цензурою. — Юрьевъ, 12 Октября 1895.

1.

i e o

i e o

i o e o e i o i

e ei o oi oe e

ei oi

2.

u a n

u a n

a o u e n i n u a

ae ai n u i ui nu,

a ni, ni na,

ai ui nui.

3.

m m rⁿ

i e o u n m a r m m a

me ri, o ra, o ma, i me,
e ma, mu re, rein,

rein.

4.

S s f

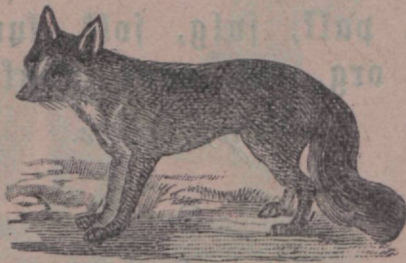
r n m u a o e i s s a ja
ju so s sai soe sea sa ri
mis ju e=ma ni=mi ou?

mari.

5.

b

b

p

p

re=ba=ne, *rebane.*

ne ba pa re i e o u a n m r b p

š j pai, poe, saeb, soeb, re=ba=ne,
ro=pa=ne, a=bi, sa=pi, no=be, no=pi,

6.

w w l l

we wa wi la le li s p m r b u a
n o i e wui wai lai loe wa=li, na=li,
pa=li, o=li, wo=li, wa=la, laim, waim,
laim, waim.

7.

g g k k

w e g o u a k n m r s s b p i l
g palg, palk, fulg, solk, kurg, kurl,
org, ork, rong, ronk,
rong, ronk.

8.

d d t t

fuld, fult, muld, mult, alt, wald,

lind, lint, waid, wait, laud, laut, aed,
ait, sild, silt, sund, sant, kord, kurt,

kord, kurt.

.9.

ä ö ö ü

ä ô ö ü

ä d f t s ö r ü m w äi, läi, tõi,
söi, löi, öis, pöis, föis, wöid, pöid,
mü-ra, tü-ma, till, tülk, silt, sült.

10.

h

h

i

i

ho-bu-ne, *holune.*

jalg, ja, jah, noh, jõi, jäi, tu=ri, ka=
 bi, jälg, j k l t e u, suk=su, tu=le!
 härg, järk, a b d e g h i k l m n
 o p r s j t u w ä ö ü

harakas, jalakas.

11.

a aa i ii e ee u uu o oo ä ää õ õõ
 ö öö ü üü kas kaas, kes kees, mis
 siis, pits piits, kus kuus, ko=li koo=
 li, kä=rin kää=rin, mõ=du mõõ=du,
 rö=gin röö=gin, mü=din küü=din.

12.

m mm n nn l ll p pp r rr k kk t tt
 s ss š šš la=mas lammas, sa=ma
 sam=mas, ka=na kan=na, li=na lin=na,
 ka=li kal=li, ta=li tal=li, ka=pi kap=pi,
 ke=pi kep=pi, wa=ras war=ras, koll
 ko=ka, tutt tu=ti, sa=si sas=si, kas kass.

13.

J i j   J J   G e E

Jaan. Jü=ri. J=me=lit. J=ni=me=ne.
 Jõ=gi on lai. . Ju=ba ma uä=gin.
 Ju=han, tu=le sii=a! Ju=ku, ä=ra nu=ta!
 G=ma arm ja i=sa hool. Ge=sel on hall.
 G=mis ma=gab õu=es. G=la häs=ti!

Edewale hea, maijale magus.

14.

A a   A   D o O

Aa=dam ja Ge=wa o=li=wad e=si=me=sed
 i=ni=me=sed. A=ned ar=mas=ta=wad wett.
 Ai=ta Ju=mal! Arm jõu=ab e=nam kui
 hirm. Drg on lai. D=da on te=raw.
 D=raw hüp=pab. D=ras kas=wab ja
 hal=jen=dab. D=nu on ri=kas.

15.

U u   U   Ü ü   U

U=ba õit=seb. Uur tik=sub. Uu=lits on

Iai. U=ni on ma=guš. U=du on niis=ke.
 Üm=mar=gu=ne laud. Üür on kallis.

Üks käsi peesib teist.

16.

W w W Q I L

Lõ=wi. Lõ=wi.

Lõ=wi mur=rab. Lam=mas mää=gib.
 Wõi on kol=la=ne. Wa=ras. War=ras.

17.

M m M n N

Mart kün=nab. Ma=ri lau=lab. Maa=fi=kad on ma=gu=šad. Nad kas=wa=wad

met=sa8 ja ai=as. Nö=ges för=we=tab.
Nu=ga löi=tab. Nälq on ki=be.

18.

Ä Ä Ö Ö

ä

ö

ö

Ää=ri wee=ri möö=da. Ämb=lik teeb
wör=ku. Ä=ra uae=ra! Ö=de, ö=pe=ta
mind lu=ge=ma! Öis on ke=ua. Öö=
pi8 lau=lab. Öö on pi=me.

Öndfad on rahulised.

19.

D D T T

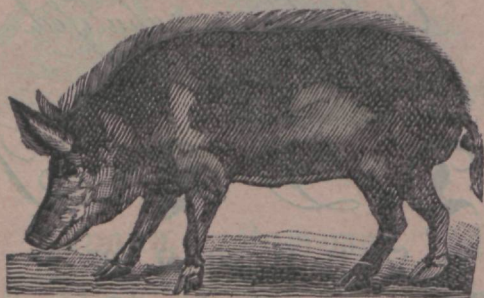
D E N O U Ü W E M N Donn
on We=ne=maa jö=gi. Dres=den ru
Sak=si ku=ning=rii=gi pea=liuu. Too=
mas on me=he ni=mi. Tu=li põ=leb.
Tuff8 suit=seb. Tuul pu=hüb. Tür=gi=
maa on pal=ju soo=jem kui mei=e maa.

Tarkus on kallim kui rikkus.

G_g G R_r K

Gloo=bus on maa fu=ju. Gol=ga=ta
on pü=ha paik. Kas^s näu=gub. Koer
han=gub. Kell lööb faks. Kurt ei
kuu=le. Ka=li on ha=pu.

S_i S R_r R

Si=ga. Si=ga.

Sant lau=lab. Supp on soe. Sääst
pi=ri=seb. Suits teeb sil=mad hai=geks.
Kein kün=nab. Kasw han=gub. Ke=
ba=ne on ka=wal loom.

22.

B b B P P

Ber=lin on Sak=sa=maa pea=linn. Bel=gia ja Hol=lan=di on naab=ri=riigid. Pilt on ke=na. Part u=jub. Pee=ter wi=lis=tab. Pa=di on peh=me. Paa=di=ga söi=de=tak=se.

Pea tehtud pillapalla.

23.

H h H

Ü Õ Ö D T G R S R B P Ha=ri. Har=ju=ta=me weel üht ja teist tül=ki. Hiir hüp=pas, kass kar=gas, wa=na ka=ru löi trum=mi.

Harjutus teeb meistriks.

A a   B b   D d   E e   G g

Aa   Bb   Dd   Ee   Gg

H h   I i   J j   K k   L l

Hh   Ii   Jj   Kk   Ll

M m   N n   O o   P p   R r

Mm   Nn   Oo   Pp   Rr

S s   T t   U u   W w

Ss   Tt   Uu   Ww

Ä ä   Ö ö   Ö ö   Ü ü

Ää   Öö   Öö   Üü

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

25.

"Jüts ae! Tule süia!" hüüdis ema. "Säh, süin annan sulle lugemise-raamatu. Võta kätte ja loe, mis seal sees on!"

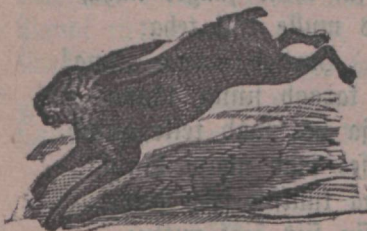
Laps vaatas raamatu sisse ja ütles: "Oh ema, seda ma ei või teha; see on väga raske!"

"Ratsu aga, lapsuke," ütles ema. "Ega puu ühe laastuga ei lange!" —

Jüts luges ühe sõna ja veel ühe sõna ja siis veel ühe sõna. Ta läks röömu pärast punaseks kui päeva poolt õun. Tema luges nüüd jäneseft, rebaseft ja ka lõwift. Oh ja kallis aeg! See oli rööm.

J. Kruus.

26.

Jänes.

Jänes elab põllu peal ja metsas. Tal on pikad kõrvad, lühike saba ja ümmargune pea. Tema kuuleb hästi ja jookseb wiledasti. Jänese esimesed jalad on lühemad kui tagumised. Selle pärast võib ta ülesmäge paremine jooksta kui allamäge. Sage-dasti teeb ta kikki ja waatab enese ümber. Jänes magab lahtiste filmadega. Tema on väga arg loom, ja selle pärast sõimatakse teda „argpüksiks“. Väikeft krabinat kuuldes pühib ta metsa. Temal

on palju waenlasti, nõnda kui: kütid, koerad, rebased, hundid, kullid ja weel mõned muud loomad.

Jänese toit on rohi, ristikhein, oras ja kapsad. Kui nälg käes, siis lepib ta ka haawa okste ja koorega. Dunapuu-aias mõib ta suurt kahju teha. Tema liha sööakse; nahast tehakse mütsisid ja karwadest wilti.

J. Ruus.

27.

Jänese õhtamine.

Oh kui raske on mu päewad!
 Seda tõit mu wennad näewad.
 Mind kui lindu püüetakse,
 Sagedast' ka müüetakse.
 Täna sai mind jääger näha,
 Püüdis mulle tüli teha;
 Ütles: „Gurdad, minge sinna!
 Jänäs kargab sinna, tänna;
 Nahk ja pea saab teile antud,
 Liha, see saab mõisa kantud!
 Kui ma kuulsin seda juttu,
 Kargasin siis õige ruttu;
 Tahtsin end küll ära peita,
 Koerad hoopis kangel' jätta.
 Siisgi nad mind kinni wõtsid,
 Jäagri juurde jälle tõtsid.
 Kui mind jäagri juurde toodi,
 Sadulasse warsi poodi;
 Wiidi mõisa herra ette;
 Pärast anti koka kätte. —
 Küll ma koka palusin,
 Halelasti hulusin:

„Armas kofk, ja raswamokk!
 Sääger on nii loll kui kofk!
 Wõiks ta hurdad hulluks jääda,
 Rahwas teda wälja naerda!
 Ma ei ole paha tein'd, —
 Drasel küll olen käin'd,
 Saawa ofsi närinud,
 Metsa nõnda harinud.“

Wiimaks sündis suurem häda,
 Sest et kofk ei kuulnud seda;
 Poos mind üles warna otša,
 Raha, see ta wiskas metsa.
 Kui ta minu nahka nälgis,
 Tuhat tulist wälja sülgis.
 Pärast prae-warda pani,
 Kõpsetas mind nii kui ani.
 Pandi tina-waagna peale;
 Kuulsin kord weel jäägri heale:
 „Jänes laua peale tooge,
 Olut tema termi'ks jooge!“ C. W. Freundlich.

28.

R e b a n e .

Rebasel on punane karm, suur karmwane saba, pikk teraw nina ja kikkis kõrwad. Ta elab maa sees, kus tema pojad pehme asemel peal magawad ja wanadest suure hoolega toidetud saawad. Sage-dasti tulewad nad ka oma koopast wälja päikese paistele ja mängiwad siis väga kenasti.

Rebase toit on jänesed ja kõiksugu mets- ja kodulinnud, keda ta suure kawalusega püüda mõis-

tab. Seepärast ütleb rahwas mõnest kawalast [ini-
mesest: Ta on kawal kui rebane! C. R. Jakobson.

29.

Lõwi.

Lõwi on elajate kuningas. Tema on kasside feltsiit. Tal on ümmargune pea. Nägu, kael ja õlad on suure lakaga kaetud. Keha tagumisel pool on lühike karm. Saba otsas on suur karmatutt. Lõwil on imekspanemise väärt teraw kuulmine ja nägemine. Tema jõud on nii suur, et ta üheainsa käpa ehk jaba-hoobiga suure elaja maha võib lüüa. Kuda kass hiirega, nõnda võib lõwi hobuse või härjaga mängida. Päewa ajal on ta väga laisk ja magab paksu rägestiku sees. Wideswiku ja öö ajal käib ta jahi peal. Oma ettevõtmist kuulutab ta hirmus kõwa mõirgamisega. Seda kuuldes jääwad kõik teised loomad wagusti ja põgenewad, kuhu keegi saab. Iseäranis jõgede ja hallikate ääres, kus teised loomad joomas käiwad, waritseb ta oma saaki. Hobused, metsjärjad ja kitsed on tema kõige armsam toit. Lõwi lihal on wänge magu. Tema nahast tehtakse tekkisid. J. Krums.

30.

Walelik karjapois.

Wallatu karjapois hirmutas teisi karjalapsi tihti seal, kus tal sugugi häda ep olnud. „Hunt! hunt!“ ksisendas ta kõigest hingest, ja kui nüüd teised talle

appi tõttasivad, siis 'polnud hunti kujagil, wallatu karjapoiss aga hirwitas see üle, et oli teisa petta saanud.

Juba mitu korda oli tal farnane rumal nali hästi läinud. Wiimaks pidi ta seda ometigi walustasti kahetsema. Ühel päewal tuli hunt tõesti karja hulka. „Appi, appi! wennad!“ hädaldas ta nüüd suures ahastuses. „Hunt on seal. See on tõesti hunt!“

Teised karjalapsed kuulsivad küll ta appihüüdmist, arwasivad aga, et ta jällegi petab ja ei läinud teda mitte enam waatama, ning hunt murdis hulga lehma ja lambaid maha.

Kes korra waletab, selle juttu ei usta mitte enam, kui ta ka tõtt peaks rääkima.

31.

Tee niisamuti!

Lilli rääkis ikka tõtt. Tegi ta wahest midagi, mis mitte õige ep olnud, siis läks ta ise kohe isa ema juurde, tunnistas oma süüd, palus andeks ja töötas edespidi parem laps olla.

32.

Hirmus mees:

Wäike Aadu oli väga arglik. Shtu hilja pidi ta kord teise peresse minema. Kuu paistis heledasti. Nii pea kui ta uksest wälja sai, näeb ta oma kõrwal suurt musta meest seina najal seiswat. Hirmuga

kargab ta kõrwale; must mees hüppab ka edasi ja jääb palju wäitsemaks. Nadu kifendab mis kole ja katsub tuppä tagasi jooksta. Mees hüppab ka ukse poole ja paisub suuremaks. Riisa peale tuleb isa wälja ja leiab poja läwe pealt maast, hirmu pärast pool-surnud. Wiimaks kogeleb ta wähe mustast mehest, kes õues olnud. Seal saab isa ekfitusest aru. Ta wõtab poja käre kõrwale, wiib teda ukse ette ja näitab talle, et hirmus mees keegi muu 'pole olnud, kui tema enese wari.

33.

Ahne koer.

Koer oli tüki liha leidnud ja jooksis sellega läbi loigu. Selge mee peal nägi ta enese warju. Ta pidas seda teiseks koeraks, kel ka lihätükk suus. „Dot', see tarwis tal kääst ära wõtta,“ mõtles ahne koer. Ja järsku kahmas ta teise liha järele. Seal juures kuffus tal see lihätükk hammaste wahelt wette, mis tal enesel oli, ja see, mida ta püüdis, oli ka korraga kadunud.

Ole sellega rahul, mis sul on: suur tükk ajab suu lõhki.

34.

Ole auus.

Juku leidis tee pealt noa. Sel oli kaks tera ja luust pea. Ta röömustab leiduse üle, jooksis Atsi juurde ja ütles: „Waata, Ats, mis ma leidfin!“

Seal tuli wõõras mees, see waatas maas ümber, nagu otsiks ta midagi. Zuku nägi seda. Ta läks mehe juurde ja küsis: „Olete midagi ära kaotanud?“ „Jah, noa kahe teraga ja luust peaga,“ rääkis mees. „Siin ta on,“ ütles Zuku. Mees tänas ja läks. Zuku lippas Atsi juurde tagasi. „Miks ei pidanud sa nuga omale?“ küsis Ats. „Ei,“ ütles Zuku, „mis ma leian, ei ole minu.“

Leidust salgada, on niisama kui wargus.

35.

Peeter ja koer.

Peeter luusis küla wahel. Naabri=pere koer oli ka seal ja haukus. Seda ei tahtnud Peeter kannatada. Ta tõukas koera jalaga. Koer sai wihaseks ja hammustas Peetri sääre weriseks. Peeter kisendas ja kaebas lugu isale. Isa kuulab teistelt järele, mikspärast koer Peetert hammustanud. Need kostsiwad, Peeter olla koera enne jalaga tõuganud. „Sa oled ise süüdlane,“ ütles isa, kui koju tuli. „Miks oled sa koera tõuganud!“ „Aga ta haukus enne mu peale,“ wastas Peeter. „Aga ütles: „Tegi siis haukumine sulle nii wäga kurja?“

Spi edespidi sarnast wäikest wiga rahuga kannatama.

P i s a.

Meie Kristiuse õpetuse wiis peatükki.

Esimene peatükk.

Jumala kümnest käsust.

Esimene käsk.

Mina olen Issand, sinu Jumal. Sul ei pea mitte teisi jumalaid olema minu kõrvas.

Mis see on?

Meie peame Jumalat üle kõige asjade kartma, armastama ja Tema peale lootma.

Teine käsk.

Sina ei pea mitte Jumala oma Issanda nime ilma asjata suhu wõtma, sest Issand ei jäta seda mitte nuhtlemata, kes tema nime kurjasti pruugib.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie Tema nime juures mitte ei nea, ei wannu, ei lausu, ei waleta ega peta; waid et meie seda kõige häda sees appi hüüame, palume, kiidame ja täname.

Kolmas käsk.

Sina pead pühapäewa pühitsema.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja Jumala sõna ei põlga; waid et meie seda pühaks peame, heal meelel kuuleme ja õpime.

Meljas käsk.

Sina pead oma isa ja oma ema auustama, et sinu käsi hästi käib ja sina kaua elad maa peal.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma wanemaid ja isandaid ei põlga, ega wi-hasta; waid et meie neid auustame, teenime, nende sõna kuuleme, ja neid armsaks ja kalliks peame.

Wiies käsk.

Sina ei pea mitte tapma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese ihule ühtigi kahju ega kurja ei tee; waid et meie teda aitame, ja temale head teeme kõige ihu häda sees.

Kuues käsk.

Sina ei pea mitte abielu ära rikkuma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie kasinasti ja puhtasti elame kõnede ja tegude sees; ja et igatiks peab oma abikaasat armastama ja auustama.

Seitsmes käsk.

Sina ei pea mitte varastama.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese raha ega wara ei võta, kawala kauba, ega petise tööga eneste poole ei kisu; waid et meie tema wara ja peatoidust aitame kaswata ja hoida.

Kahetas käsk.

Sina ei pea mitte ülekohut tunnistama oma ligimese wastu.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese peale mitte kawalasti ei waleta, teda mitte ei peta, keelt ei pekka ega kurje kõnesid tema peale ei tõsta; waid et meie tema eest kostame, kõik head temast kõneleme, ja kõik asjad heaks kääname.

Ühesjas käsk.

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese koda.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese pärandust ehk koda kawaluslega ei püüa, ega õiguse nimel eneste poole ei kisu; waid et meie teda aitame, et tema seda enesele wõiks pidada.

Kümnnes käst.

Sina ei pea mitte hirmustama oma ligimese naist, sulast, ümmardajat, weikseid ega muud, mis tema päralt on.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese naist, peret ega weikseid ära ei awatele, ega wägise ei wõta; waid et meie neid manitseme, et nemad paigale jääwad, ja teewad, mis nende kohus on.

Mis ütleb nüüd Jumal kõigist neistjaatjist käskudest?

Tema ütleb nõnda: Mina Issand, minu Jumal, olen püha wihaga Jumal, kes wanemate patud nuhtleb laste kätte kolmandast ja neljandast põlwest saadik, kes mind wihkawad. Aga neile, kes mind armastawad, ja minu käsud peawad, teen mina head tuhandest põlwest saadik.

Mis see on?

Jumal ähwardab nuhelda kõiki, kes need inatsied käsud üle astuwad; seepärast peame meie Tema wiha kartma, ja ei mitte nendefinaste käskude wastu tegema. Aga Tema tootab armu ja kõik head kõikidele, kes need käsud peawad, seepärast peame meie Tema ka armastama, Tema peale lootma ja hea meelega Tema käsku mööda tegema.

Teine peatükk.

Püha st Kristi u su st.

Esimene õpetus.

Loomisest.

Mina usun Jumala Isa, kõige wägewama taewa ja maa Looja sisse.

Teine õpetus.

Aralunastamisest.

Mina usun Jesuse Kristuse, Jumala ainu Poja, meie Issanda sisse, kes on saadud Pühast waimust, ilmale toodud neitsijst Mariast, kannatanud Pontsiuse Pilatuse all, risti löödud, furnud ja maha maetud, — alla läinud põrguhauda, kolmandal päewal jälle üles tõusnud furnuist, üles läinud taewa, istub Jumala, oma kõige wägewama Isa paremal käel, sealt tema tuleb kohut mõistma elawate ja furnute peale.

Kolmas õpetus.

Pühitsemisest.

Mina usun püha Waimu sisse, üht püha risti-
kogudust, pühade osasaamist, pattude andeksandmist,
Iiha ülestõusmist ja igawest elu.

Kolmas peatükk.

Pühast Isa-Meie palvest.

Meie Isa, kes Sa oled taewas, pühitsetud saagu Sinu nimi, tulgu meile Sinu riik, Sinu tahtmine sündigu, kui taewas, nõnda ka maa peal, meie igapäewast leiba anna meile tänapäew, ja anna meile andeks meie wõlad kui meie andeks anname oma wõlglastele, ja ära jaada meid kiusatuse jesse, waid peasta meid kurjast ära; sest Sinu päralt on riik, ja wägi ja auu igawesti. Amen*).

Neljas peatükk.

Pühast ristimisest.

Mis on ristimine?

Ristimine ep ole mitte paljas wesi, waid niisugune wesi, mis Jumala käsus on jektud, ja Jünla sõnaga ühte pandud.

Mis Jumala sõna see on?

Kui meie Issand Jesus Kristus ütleb Matteuse raamatu wiimses peatükis: Minze ja õpetaze kõif rahwast, ja ristige neid Jumala Isa, ja Poja ja püha Waimu nimel.

*) Amen tähendab nii palju kui: see on tõesti tõsi! ehl: see peab sündima.

Viies peatükk.

Pühast altari sakramendist.

Mis on altari sakrament?

See on meie Issanda Jefuse Kristuse tõsine ihu ja veri, leiva ja wiina all meie ristirahwale süüa ja juua, Kristusest enesest seatud.

Kus see on kirjutatud?

Nõnda kirjutawad pühad ewangelistid, Matteus, Markus, Lukas ja püha Paulus: Meie Issand Jefus Kristus sel öösel, kui teda ära anti, wõttis leiva, tänas, murdis, ja andis oma jüngritele, ja ütles: wõtke, sööge, see on minu ihu, mis teie eest antakse, seda tehke minu mälestuseks. Selsamal kombel wõttis tema ka karika pärast õhtusöömaaega, tänas ja andis oma jüngritele ja ütles: wõtke, jooge kõik sealt seest, seefinane karikas on uus seadus minu were sees, mis teie ja mitme eest ära waltakse pattude andeksandmiseks, seda tehke, nii mitu forda, kui teie sest joote, minu mälestuseks.

Jõulu õhtul.

Wõõrad tähed.

C c C c (tse) räägitakse kui pehme k:
Carl, Columbus, Cornelius; aga e, i, ä, ö ees
kui tse: Centner, Sicilia, Cäsar.

Ch ch Ch ch (tse-ha) räägitakse kui
kõwa h ning sh, sõna alguses ka kui k: Chaldäa,
Chima, Christus, Koch, Charlotte.

F f F f (ehw) räägitakse kui kõwa w:
Friedrich, Ferdinand, geografia.

Z z Z z (tset) räägitakse kui kõwa ts:
Zion, Zeitung, Lazarus

V v V v (fau) räägitakse muis keeltes
kui w: Viktor, aga Saksa keeles kui f: Vater.

Sch sch Sch sch (es-tse-ha) heli
ei ole mõimalik tähendada, jeda lase omale ette
rääkida: Schiller, Schubert, schön.

Qu qu Q q (ku) räägitakse kui kw:
Quarta.

X x X x (ifs) räägitakse kui ks:
Alexander, Felix, Xeres.

Y y Y y (üpsilon) räägitakse kui ü, aga
sõna alguses täishealelise ees kui j: hynä, York.

Radina keele tähed.

Aa	Bb	Cc	Ch	ch	Dd	Ee	Ff	Gg	Hh
Na	Bb	Cc	Ch	ch	Dd	Ee	Ff	Gg	Hh
Ii	Jj	Kk	Ll	Mm	Nn	Oo	Pp	Qq	Rr
Ji	Jj	Kk	Ll	Mm	Nn	Oo	Pp	Qq	Rr
Ss	Tt	Uu	Vv	Ww	Xx	Yy	Zz		
Ss	Tt	Uu	Vv	Ww	Xx	Yy	Zz		
		Ää	Õõ	Öö	Üü				
		Ää	Õõ	Öö	Üü				

Kirja märgid.

, komma, lühike kinnipidamise märk. — ; se-
 mikoolon, pikem kinnipidamise märk. — : koo-
 lon, näituse märk. — . punkt, lõppemärk. —
 ? küsimise märk. — ! õhkamise märk. — „“
 jutumärgid. —)(|| klamrid, sulgumise mär-
 gid, mille wahetele seletataw sõna ehk ütetus pan-
 dakse. — ' kustutusmärk. — — mõtlemise märk.
 — = ehk = ühenduse ehk lahutuse märk. — ::
 kordajad märgid, mis sõna ehk ütelist, mille järel
 nad seisawad, weel teist korda käsivad lugeda ehk
 laulda. — * † tähenduse märgid, mis selle sõna
 juurde pandakse, millest wäljaspool kõnet pikemalt
 tahetakse rääkida. — § paragrahv ehk jaomärk.

Arvu-tähed ehk numbrid.

*	**	**	**	**	**	**	**	**	**
*	*	*	**	**	**	**	**	**	**
1	2	3	4	5	6	7			
üks	kaks	kolm	neli	viis	kuus	seitse			
		****	*****	*****	*****	*****			
		****	****	****	****	****			
		8	9	10					
		kahelja	üheksa	kümme					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Ladina ehk Rooma numbrid.

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX				
13	14	15	16	17	18	19	20				
XXI	XXX	XL	L	LX	LXX	LXXX	XC	C			
21	30	40	50	60	70	80	90	100			
CC	CCC	CD	D	DC	DCC	DCCC	CM	M			
200	300	400	500	600	700	800	900	1000			

Rehtendusmärgid.

- + (plus) kokkuarvamise märk; $6+2$ tähendab kuus ja kaks.
- (minus) mahaarvamise märk; $9-3$ tähendab 9-st wõta 3 ära.
- × kasmatamise märk; 5×4 tähendab 5 korda 4.
- : jagamise märk; $2:10$ tähendab 2 on 10 sees.
- = sõrdlemise märk; $5+3 = 8$ tähendab 5 ja 3 on 8 ehk $10-3 = 7$ täh. 10-dest 3 ära jääb 7; $5\times 5 = 25$ tähendab 5 kord 5 on 25; $4:20 = 5$ täh. 4 on 20 sees 5 korda.

Wene keele tähed.

Trüki-tähed.	Kirja-tähed.	Kõla.	Nimed.
Suured. Väikesed.	Suured. Väikesed.		
А а	<i>Aa</i>	a	a
Б б	<i>Bb</i>	be	be
В в	<i>Bb</i>	w	we
Г г	<i>Гг</i>	g	ge
Д д	<i>Dd</i>	d	de
Е е	<i>Ee</i>	je	e
Ж ж	<i>Жж</i>	sh	sche
З з	<i>Зз</i>	f	se

И	и	<i>Uu</i>	i	i
І	і	<i>Ti</i>	i	i
К	к	<i>Kk</i>	k	ka
Л	л	<i>Ll</i>	l	el
М	м	<i>Mm</i>	m	em
Н	н	<i>Nn</i>	n	en
О	о	<i>Oo</i>	o	o
П	п	<i>Pp</i>	p	pe
Р	р	<i>Rr</i>	r	er
С	с	<i>Ss</i>	ss (föwa)	ess
Т	т	<i>Tt</i>	t	te
У	у	<i>Uy</i>	u	u
Ф	ф	<i>Ff</i>	wh	ehw
Х	х	<i>Xx</i>	hh (föwa)	hha
Ц	ц	<i>Cc</i>	ts	tse
Ч	ч	<i>Ch</i>	tsh	tsche
Ш	ш	<i>Sh</i>	sch	scha

Щ	щ	Ш ш	schtsch	schtscha
Ъ	ъ	Ъ ъ	jeer	(föläta kövamärf)
Ы	ы	Ы ы	öi	jeröi
Ь	ь	Ь ь	jeerj	(pehne märf)
Ѣ	ѣ	Ѣ ѣ	je	jätj
Э	э	Э э	e	e
Ю	ю	Ю ю	ju	ju
Я	я	Я я	ja	ja
Ө	ө	Ө ө	wh	whitaa
Ү	ү	Ү ү	i	ischitsa
Й	й	Й й	j	i=skratkoi

Wene arwufönad.

1 одинъ, одна, одно, 2 два, двѣ, 3 три, 4 четыре, 5 пять, 6 шесть, 7 семь, 8 восемь, 9 девять, 10 десять, 11 одиннадцать, 12 двѣнадцать, 13 тринадцать, 14 четырнадцать, 15 пятнадцать, 16 шестнадцать, 17 семнадцать, 18 восемнадцать, 19 девятнадцать, 20 двадцать, 30 тридцать, 40 сорокъ, 50 пятьдесятъ, 60 шестьдесятъ, 70 семьдесятъ, 80 восемьдесятъ, 90 девяносто, 100 сто.

! одинъ, 2 два, 3 три.

Jõulu õhtul.

Oh jõulupuu! oh jõulupuu!
 Küll armsasti sa hiilgad!
 Su küljes küünlad säravad,
 Ja jõulu-kingid paistavad.
 Oh jõulupuu! oh jõulupuu!
 Küll armsasti sa hiilgad!

Oh jõulupuu! oh jõulupuu!
 Suft igaiks saab rõõmu.
 Su juures lapsed laulavad,
 Ja rõõmsast' andeid ootavad.
 Oh jõulupuu! oh jõulupuu!

Hommiku laul.

Wiisil: Jumal maa ja taewa looja.

Sinu nimel ärkan üles,
 Sulle laulan kiitust ka:
 Kanna mind sel päewal süles,
 Snnista mind armuga.

Sina minu Jeesuke,
 Mina Sinu lapsuke!

(Rörber.)

Õhtu laul.

Selfamal wiisil:

Wõta mind Su tiima alla,
 Helde kallis Jeesuke;

Minu peale armuist wala
 Oma Waimu rohkestel!
 Ole Sina minuga,
 Kui ma lähen hingama.

(Kõrber).

Palwe enne söömist.

Tule, Issand, meile wõõraks,
 Snnista, mis andnud Sa! Amen.

Palwe peale söömist.

Tänage Issandat, sest Tema on hea ja Tema
 heldus kestab igawesti! Amen.

üfs-ford-üfs.

1 ford 1 on 1	1 ford 2 on 2	1 ford 3 on 3
2 " 1 " 2	2 " 2 " 4	2 " 3 " 6
3 " 1 " 3	3 " 2 " 6	3 " 3 " 9
4 " 1 " 4	4 " 2 " 8	4 " 3 " 12
5 " 1 " 5	5 " 2 " 10	5 " 3 " 15
6 " 1 " 6	6 " 2 " 12	6 " 3 " 18
7 " 1 " 7	7 " 2 " 14	7 " 3 " 21
8 " 1 " 8	8 " 2 " 16	8 " 3 " 24
9 " 1 " 9	9 " 2 " 18	9 " 3 " 27
10 " 1 " 10	10 " 2 " 20	10 " 3 " 30
1 ford 4 on 4	1 ford 5 on 5	1 ford 6 on 6
2 " 4 " 8	2 " 5 " 10	2 " 6 " 12
3 " 4 " 12	3 " 5 " 15	3 " 6 " 18
4 " 4 " 16	4 " 5 " 20	4 " 6 " 24
5 " 4 " 20	5 " 5 " 25	5 " 6 " 30
6 " 4 " 24	6 " 5 " 30	6 " 6 " 36
7 " 4 " 28	7 " 5 " 35	7 " 6 " 42
8 " 4 " 32	8 " 5 " 40	8 " 6 " 48
9 " 4 " 36	9 " 5 " 45	9 " 6 " 54
10 " 4 " 40	10 " 5 " 50	10 " 6 " 60
1 ford 7 on 7	1 ford 8 on 8	1 ford 9 on 9
2 " 7 " 14	2 " 8 " 16	2 " 9 " 18
3 " 7 " 21	3 " 8 " 24	3 " 9 " 27
4 " 7 " 28	4 " 8 " 32	4 " 9 " 36
5 " 7 " 35	5 " 8 " 40	5 " 9 " 45
6 " 7 " 42	6 " 8 " 48	6 " 9 " 54
7 " 7 " 49	7 " 8 " 56	7 " 9 " 63
8 " 7 " 56	8 " 8 " 64	8 " 9 " 72
9 " 7 " 63	9 " 8 " 72	9 " 9 " 81
10 " 7 " 70	10 " 8 " 80	10 " 9 " 90

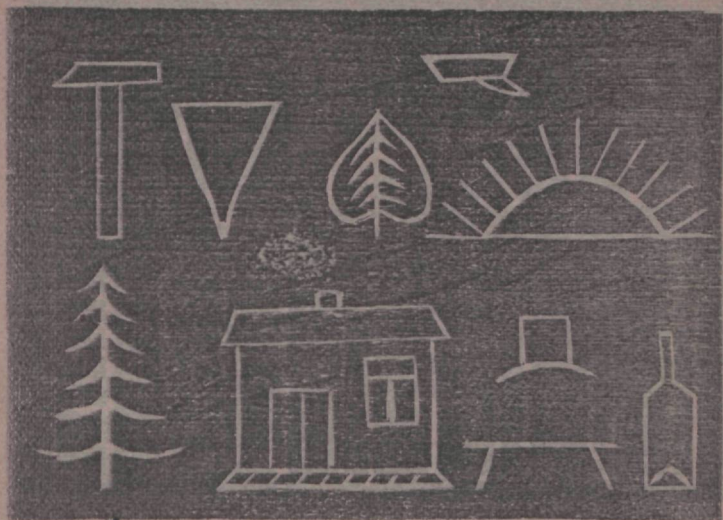
10 ford 10 100, 10 ford 100 on 1000.

Lapse õpetajale juhatuseks.

Rõige sündsamaks lugemise õpewiisiks peetakse healetamist, mille waral lugemine loomulikult ja kergelt kätte saabakse. Wana weerimise wiis jäatagu täitsa maha. See wiis ei ole mitte kõlblik; sest ta toob sõnade sisse healesid, mida sealt leida ep ole. Healetamise wiisi järele õpetatakse last nimelt tähe h e a l t ehk h e l i tundma ja ei mitte tähe nime. Weerimisel õeldakse lapsele selle wastu aga just tähe nimi ette, näitujeks m=em, t=te, s=es j. n. e. Sel wiisil õpetatakse last walesti lugema, sest kofku lugeses peaks laps siis selle järele ütleva: ma=ema, et=ete, kas=kaes j. n. e. Tutwustagu seepärast last kofhe hakatuselt saadik tähe helinaga, nagu seda healetamise wiis nõuab. Kuda seda teha, selleks järgmine näitus. Tähetakse lapsele näitujeks tähe m heli selgetks teha, siis wõetagu selleks niisugused sõnad, kus see täht sees, nagu: ma, ema, kamm, tamm, memm, piim, liim. Neid ja teisi sõnu õeldagu lapsele nõnda ette, et tähe m heli hästi selgesti kuuldawale tuleb. Nii sündigu see ka teiste tähtedega. Sel wiisil harjutades hakkab laps peagi iga tähe helinast aru saama, ja lugemine ei saa talle suurt raskust tegema. Umbhealelised tähed (b, d, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, w) on muidugi raskemad kätte õpetada kui täishealelised (a, e, i, o, u, ä, õ, ü), sest et esimeste tähtede helid teisiti kõlawad kui nende nimed, kuna täishealeliste helid ja nimed ühesugused on. — Selles aabitsas algab tähtede ja lugemise õpetus kolmanda aga ei mitte esimese lehekülje pealt. Esimese lehekülje peal olewad wäikesed ja suured tähed on ainult raamatu eeslehe iluks trükitud. Iga päewa jaoks on üks tükk. Lastagu last seda hoolega ära õppida. Ühe puhuga ärgu kaua õpetatagu. See tüütaks lapse ära ja teeks temale õppimise igawaks. Õppimist peab lapsele igapidi armsaks püütama teha; pidagu lapse õpetaja seda alati meeles, et „arm jõuab enam kui hirm.“ Ei peaks mõnda raskemat tükki ühe päewaga selgetks saadama, siis wõetagu selleks weel teine ehk kolmas päew appi. Wahete wahel saagu wanad tükid korratud. Kui see wõimalik, siis lastagu last ka ühtlasi neid tähti ja sõnu tahwli peale ära kirjutada, mis iga tüki juures kirjutuskirjaga on üles pandud. Sest lugemist ja kirjutamist läheb elus mõlemaid pea ühewõrra tarwis.

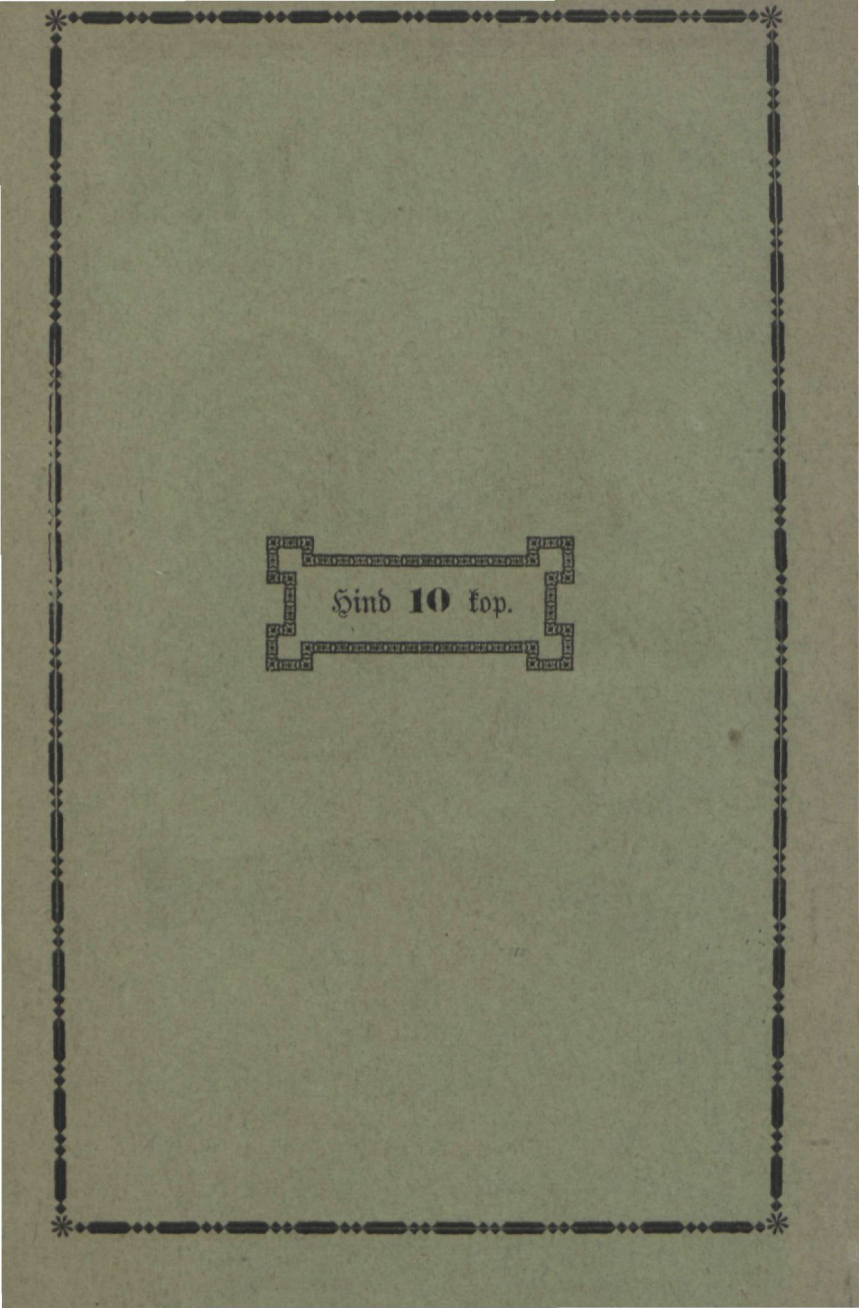
Tallinnas, lehekül 1890. **August Bujš**, raamatutehase toimetaja.

A decorative border surrounds the page, consisting of repeating geometric and floral motifs. The central text is enclosed in a rectangular frame with a repeating geometric pattern.

Гинд **10** коп.

